

ks. Gabriel Pisarek SCJ
Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów, Stadniki

OJCIEC LEON DEHON A ŚRODKI SPOŁECZNEGO PRZEKAZU. W DWUDZIESTĄ ROCZNICĘ POWSTANIA WYDAWNICTWA DEHON

Wstęp

Założyciel Zgromadzenia Księży Sercanów – o. Leon Dehon od pierwszych dni swojego kapłańskiego posłannictwa starał się wykorzystywać środki społecznego przekazu, szczególnie takie jak prasa i publikacje książkowe, by docierać z Dobrą Nowiną do coraz liczniejszej grupy wiernych, zwłaszcza tych, którzy nie byli objęci tradycyjnym oddziaływaniem duszpasterskim.

Wydawnictwo SCJ, które później przybrało nazwę Wydawnictwo DEHON już od dwudziestu lat stara się realizować swoją misję zgodnie z charyzmatem i posłannictwem, jakim Bóg obdarzył założyciela Księży Sercanów, o. Leona Dehona. Czyni to na wzór Założyciela Zgromadzenia i zgodnie z jego charyzmatem.

W mojej prezentacji chciałbym przedstawić tylko niektóre elementy obecne w życiu Założyciela księży sercanów, a odnoszące się do środków społecznego przekazu, do których w czasach o. Dehona możemy zaliczyć prasę, książki i plakaty.

Znaczące momenty działalności wydawniczej o. Dehona

Ojciec Dehon nigdy nie założył i nie prowadził domu wydawniczego. Był jednak „Księdzem, który miał pióro w ręku”, jak pisał o nim Yves Ledure, jeden z większych znawców jego dzieła. Dzięki wielkiej pasji pisarskiej o. Dehona po dziś dzień możemy się cieszyć niezliczonymi dziełami, które pozostawił nam w spadku.

Chciałbym tutaj przedstawić tylko niektóre jego dzieła, pozostałe natomiast wymienić. Na szczególne podkreślenie zasługują trzy, a mianowicie: „Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés” oraz *Manuel social chrétien*, i *Catéchisme social*.

Pierwsze z tych dzieł to czasopismo, którego tytuł brzmi: „Królestwo Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwie”, kolejne to *Chrześcijański podręcznik społeczny* oraz *Katechizm społeczny*.

W styczniu 1889 roku o. Dehon zapoczątkował wydawanie miesięcznika pod tytułem „Królestwo Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwie”. Znamienne jest, że zostało ono powołane do życia w setną rocznicę rewolucji francuskiej z 1789 roku i głosiło postawy antyrewolucyjne przeciwstawne nowemu światu, któremu rewolucja ta dała początek. Dodajmy, że Serce Jezusa znalazło się na sztandarach unii przeciwstawiającej się rewolucji. Jako symbol wybrała je sobie także Wandea, która zbuntowała się przeciw rewolucji francuskiej w 1793 roku, za co została brutalnie spacyfikowana przez rewolucjonistów. Do dziś to, co tam się stało, uznawane jest za pierwsze ludobójstwo Europy.

Natomiast o. Dehon w sto lat później rozpoczyna wydawanie czasopisma o znamienym, bo kontrrewolucyjnym tytule. Program tego czasopisma został zawarty właśnie w tytule. Chodziło o Królestwo Serca Jezusowego nie tylko w duszach poszczególnych osób, ale także w całych społeczeństwach. Ojciec Dehon bardzo mocno zaangażował się w działalność społeczną i socjalną podczas swojej posługi duszpasterskiej w Saint-Quentin i nie potrafił wyobrazić sobie prawdziwego Królestwa Serca Jezusowego bez koniecznych reform społecznych. W pierwszych latach w czasopiśmie dominuje tematyka duchowa i moralna. Od 1893 roku, czyli od momentu stanięcia na czele komisji studiów społecznych o. Dehon koncentruje się na najważniejszych problemach socjalnych

ówczesnego społeczeństwa. W 1903 roku rozpoczynają się prześladowania zgromadzeń zakonnych we Francji i o. Dehon podejmuje decyzję o zawieszeniu publikacji, gdyż sam zostaje zmuszony do wyjazdu do Brukseli, a stamtąd nie może wydawać czasopisma ani kierować nim. Zatem po 15 latach comiesięcznej publikacji jest zmuszony do jej zaprzestania¹. W swoim dzienniku zanotował: „Podjąłem decyzję opuszczenia czasopisma. Potrzeba by nadania mu bardziej popularnej orientacji i rozpropagowania go w całej Francji. Byłoby to możliwe w innych czasach, ale teraz jestem w przeddzień wygnania. Nie mogę nic zrobić z Brukseli”².

Należy zauważyć, że początek działalności wydawniczej Polskiej Prowincji Księży Sercanów jeszcze przed powstaniem wydawnictwa jest związany z rozpoczęciem publikacji czasopisma „Czas Serca”. Dodajmy, że jest to już 24. rok jego wydawania, a więc wydanie pierwszego numeru zbiegło się z obchodami setnej rocznicy wydania *Rerum Novarum* Leona XIII. Oba wymienione czasopisma – to o. Dehona i to Wydawnictwa DEHON mają w tytule słowo „Serce” i oba propagują sprawy społeczne.

By podkreślić, że historia zatoczyła koło, chciałbym tylko nadmienić, że rok temu Wydawnictwo DEHON dokonało bardzo udanego reprintsu wszystkich, czyli 15 roczników „Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés”, przyczyniając się w ten sposób do zachowania dziedzictwa o. Dehona dla kolejnych sercańskich pokoleń.

Prześladowania, które przyczyniły się do zaprzestania publikacji czasopisma o. Dehona, dotknęły nie tylko personalnie Założyciela Zgromadzenia Księży Sercanów, ale także całe nowo powstałe Zgromadzenie i pięć jego domów. Dwa w Saint-Quentin – Kolegium św. Jana i dom Najśw. Serca, oraz szkołę w Fayet, a także dom w Lille i piękną posiadłość w Foudrain. Otrzymały one nakaz zamknięcia, a zakonnicy zostali wygnani. Sąd zamianował komornika w celu ich zajęcia i sprzedaży.

Inną działalnością o. Dehona związaną ze środkami społecznego przekazu, a dość mało znaną jest tzw. wojna na plakaty. Prześladowania zgromadzeń zakonnych we Francji zapoczątkowane przez rząd

¹ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, Bologna 1989, s. 397-398.

² NQ 3, XVIII/1903, 121.

Waldecka-Rousseau nasiliły się, kiedy rządy objął Emilio Combes. W ich czasie państwo wyciągnęło rękę po dom Najśw. Serca, gdzie mieszkał o. Dehon wraz z chorym ks. Blancalem. Po ponad dwóch latach procesów i apelacji dom Najśw. Serca miał zostać zlicytowany. Ojciec Dehon oczywiście protestował, a jego odezwę opublikowały miejscowe dzienniki. Komornik, przygotowując dom do sprzedaży, opasał go murem, o. Dehon zaś nad murem wybudował wysoki parkan, na którym kazał napisać: „Nie będziesz brał cudzych rzeczy”. Pierwsza licytacja spełzła na niczym, bo nie było chętnych do zakupu domu. Na afisze reklamujące zakup domu Najśw. Serca rozlepione w mieście przez komornika o. Dehon odpowiedział własnymi, wyrażającymi protest. Zostały one dobrze przyjęte przez mieszkańców Saint-Quentin. Na kolejną licytację obniżono cenę nieruchomości do połowy. Podczas niej o. Dehon przez zaufanych ludzi kupił swój własny dom. W ten sposób o. Dehon po części wygrał „wojnę plakatową” z komornikiem³.

Na szczególne podkreślenie zasługuje także inna publikacja o. Dehona. Chodzi o jedno z jego najważniejszych dzieł społecznych, a mianowicie *Manuel Social Chrétien – Chrześcijański podręcznik społeczny*. W tym okresie o. Dehon był przewodniczącym komisji studiów społecznych w diecezji Soissons. Kierował on jej pracami, a owocem tych prac stał się wydany w 1894 roku *Chrześcijański podręcznik społeczny* skierowany do robotników. Jego celem było przybliżenie im nauczania społecznego Leona XIII zawartego zwłaszcza w encyklice *Rerum Novarum* z 1891 roku.

Na polecenie bpa Duwała o. Dehon przygotował drugą edycję tego podręcznika, który ze 132 stron pierwszej edycji urósł do ponad 300 w drugiej. Drugie wydanie zostało skierowane nie tylko do robotników, ale przede wszystkim do księży i do pracodawców. Podręcznik został podzielony na dwie części. Pierwsza traktowała o ekonomii społecznej, a druga o dziełach społecznych. Chodziło o zachęcenie do pracy społecznej księży i pracodawców, poprzez przybliżenie także im nauczania społecznego Kościoła. Jako przewodniczący komisji studiów społecznych o. Dehon był osobiście odpowiedzialny za teksty umieszczone w katechizmie. Omawiały one doktrynę społeczną Kościoła i ukierunkowa-

³ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon...*, dz. cyt., s. 412-415.

nia praktyczne, które z niej wypływają. Na początku dzieła nie przyjęto przychylnie, a o. Dehon został okrzyknięty socjalistą. Nie martwił się tym zbytnio, bo był w dobrym towarzystwie, a mianowicie papieża Leona XIII, o którego śmierć, oczywiście w dobrej wierze, modliło się w tym czasie wiele siostr klauzurowych. Kontrowersje wzbudził zwłaszcza słuszny postulat dotyczący płacy minimalnej. Na podkreślenie zasługuje fakt, że pomimo różnie układających się relacji o. Dehona z bpem Divalem ten ostatni wziął Założyciela księży sercanów w obronę i w tym celu zezwolił mu na publikację tekstów na łamach dwóch czasopism, by mógł odpowiedzieć na stawiane mu zarzuty. Pomimo zarzutów o socjalizm dzieło o. Dehona miało długotrwały wpływ zwłaszcza na formację duchowieństwa i pracodawców. We Francji doczekało się aż pięciu wydań. Zostało także przetłumaczone na języki włoski, hiszpański, portugalski, węgierski, a nawet arabski. Zostało przyjęte przez wiele seminariów duchownych jako podręcznik. Przez piętnaście lat, od 1895 do 1910 roku, *Chrześcijański podręcznik społeczny* był fundamentem formacji społecznej i był uznawany za rozwiązanie kwestii społecznej w świecie. Na początku lipca 1895 roku kard. Rampolla zaprezentował to dzieło papieżowi Leonowi XIII, który je docenił⁴.

Po sukcesie podręcznika posypały się propozycje i prośby o napisanie kolejnego dzieła, łatwiejszego w odbiorze. Chodziło o rodzaj katechizmu, który prezentowałby podstawowe nauczanie Leona XIII. Początkowo o. Dehon odmawiał napisania podobnego dzieła, jednak pod wpływem licznych prośb i nacisków przyjaciół uległ i w 1898 roku opublikował *Katechizm społeczny*, który stał się uzupełnieniem *Chrześcijańskiego podręcznika społecznego*. Jak sam pisze w swoich *Zapiskach codziennych*, dzieło to zostało dobrze przyjęte. Otrzymał wiele listów gratulacyjnych także od biskupów. Ojciec Dehon miał tylko jedno pragnienie: przybliżenie nauczania Leona XIII zwykłym ludziom, wszystkim chrześcijanom i młodzieży. Dlatego użył metody powszechnie wtedy stosowanej w katechizmach, a mianowicie pytań i odpowiedzi. Dzieło to

⁴ Por. Y. LEDURE, *Un prete con la penna in mano Leon Dehon*, Bologna 2005, s. 162-163; G. MANZONI, *Leone Dehon...*, dz. cyt., s. 379-383; A. VASSENA, *I rapporti di P. Dehon con i vescovi di Soissons*, „Studia Dehoniana” 20/1988, s. 154.

zostało przetłumaczone na włoski i docenione przez wielkiego socjologa Giuseppe Toniola, który pisał, że „jest niesłychanie trudno przedstawić w sposób przystępny całą prawdę osobom niewykształconym, a to się udało o. Dehonowi”⁵.

Pisarska działalność o. Leona Dehona

Mamy do dyspozycji ogromny materiał pisarski o. Dehona, który nie został jeszcze do końca krytycznie opracowany i opublikowany. Z satysfakcją powinniśmy natomiast odnotować, że o. Dehon na szczęście nie poszedł w ślady św. Ignacego Loyoli, który pod koniec życia postanowił zniszczyć większość swoich dzieł. Uczynił tak, gdyż zawarł w nich wiadomości dotyczące licznych nadprzyrodzonych łask, które pokazują jego wielką świętość. Ojciec Dehon ujawnia powody napisania *Dziennika*, stwierdzając, że będzie to użyteczne narzędzie do lepszego poznania historii Zgromadzenia. Nadmienia też, że na koniec uczyni to, co podsunie mu łaska⁶.

Z radością możemy stwierdzić, że łaska nie natchnęła go do zniszczenia pism, dzięki czemu możemy teraz studiować jego pisarską spuściznę. W przeciwieństwie do świętego z Manresy Założyciel księży sercanów w swoich dziełach nie donosił o nadzwyczajnych łaskach, jakimi był obdarowany. Nie robił tego, ale czasem czynił niewyraźne aluzje, że takowe łaski otrzymywał. Tylko raz zrobił wyjątek, kiedy opisywał w sposób bezpośredni bardzo bolesne doświadczenie spowodowane rozwiązaniem założonego przez niego Zgromadzenia⁷.

Mówiąc o działalności pisarskiej o. Dehona, należy wymienić takie kategorie pism: *Notes sur l'Histoire de ma vie – Zapiski o historii mojego życia*, które możemy nazwać też *Wspomnieniami* i które w oryginale są

⁵ Por. R. PRÉLOT, *L'Oeuvre sociale du chanoine Dehon*, Paris [b.r.w.], s. 186; G. MANZONI, *Leone Dehon...*, dz. cyt., s. 393-394.

⁶ Por. NQ 5, XXXVIII/1915, 57; G. PISAREK, „Ćwiczenia duchowne” a myśl o. Dehona. Studium wpływu „Ćwiczeń duchownych” św. Ignacego na doświadczenie duchowe i nauczanie o. Dehona, Kraków 2014, s. 15.

⁷ Por. tamże, s. 15-16.

zapisane w 15 zeszytach szkolnych; w dalszej kolejności *Notes Quotidiennes* – *Zapiski codzienne* zwane też inaczej *Dziennikiem*, zawarte w 45 zeszytach, wydrukowanych w pięciu tomach. Tutaj należy podkreślić, że Wydawnictwo DEHON wielkim nakładem sił przy wsparciu prowincji i całego Zgromadzenia przetłumaczyło, opracowało i wydało pierwszy tom tychże zapisków.

Mówiąc o działalności pisarskiej o. Dehona, należy wymienić również *Korespondencję* – *Correspondance* – wysłaną i otrzymaną, przede wszystkim ze względu na jej ilość oraz historyczną, a także kronikarską wartość. Składa się ona z ponad pięć tysięcy listów i pocztówek. Do spuścizny pisarskiej Założyciela księży sercanów należy także dodać *Œuvres spirituelles* – *Dzieła duchowe*, opublikowane w siedmiu tomach; a także *Œuvres sociales* – *Dzieła społeczne*, które zostały wydane w sześciu tomach.

Wspomnienia o. Dehona nie odnoszą się do całego życia Założyciela księży sercanów, czyli 82 lat, ale dotyczą tylko 45 lat. Zaczynają się one od dnia narodzin, czyli od 14 marca 1843 roku, kończą się zaś 6 września 1888 roku, w dniu, w którym o. Dehon miał okazję odbyć audiencję u ojca świętego Leona XIII.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że *Wspomnienia* zostały spisane po latach, dzięki różnym dokumentom, listom, a także dzięki dojrzałej refleksji autora. Zatem Założyciel księży sercanów zredagował historię swojego życia widzianą swoimi oczyma. Redagowanie dzieła rozpoczął 3 marca 1886 roku, ale ostatnie notatki wykonał w latach 1897-1902⁸. Są one swoistą autobiografią, ale również historią życia wewnętrznego i duchowego autora. Cel swojej pisarskiej działalności określił zaraz na początku swoich zapisek, w których możemy przeczytać: „Historia mojego życia jest napisana po to, by ponaglić mnie do wdzięczności Bogu i do żalu za moje braki”⁹.

⁸ Por. A. A. VASSENA, *Introduction critique aux trois premiers cahiers...*, XXVIII-XXX, w: NQ, t. 1, XIX-LI.; Y. LEDURE, *Petit vie de Léon Dehon*, Paris 1993, s. 118-119.

⁹ NHV, 1, 1ère Cahier, 1; G. PISAREK, „Ćwiczenia duchowne” a myśl..., dz. cyt., s. 15. Por. G. PISAREK, tamże, s. 16.

Kiedy tylko o. Dehon zamieszkał w Rzymie, rozpoczął spisywanie swojego dziennika duchowego. Zapisał w nim: „Zacząłem od tej pory niemal każdego dnia zapisywać moje wrażenia. Pozwala mi to odnaleźć w pewny sposób ślady Bożego działania oraz plany Boga w moim biednym życiu”¹⁰. Musimy ze smutkiem stwierdzić, że mamy do dyspozycji tylko szczątkowe notatki z pierwszych lat pobytu o. Dehona w Rzymie. Są to wyłącznie te, które zawarł w trakcie swojej pracy redakcyjnej w pierwszych dwóch zeszytach *Dziennika*. Niestety nie posiadamy oryginałów *Dziennika duchowego*¹¹.

Z kolei *Dziennik*, nazywany w polskim wydaniu Wydawnictwa DEHON *Zapiskami codziennymi*, to dla czytelnika źródło danych związanych z intelektualną, kulturalną, duchową, chrześcijańską, kapłańską i zakonną formacją o. Dehona. Zapiski są także skarbnicą informacji o życiu duchowym oraz dojrzewaniu w wierze Założyciela księży sercanów. To unikatowe źródło wiadomości, bardzo bogate w odniesienia do życia wewnętrznego ich autora, gdyż mówi o jego próbach, ale także o łaskach, darach i dobrych natchnieniach. Informuje także o jego działalności apostolskiej i pastoralnej, takich jak: kongresy, konferencje, kazania, wydawanych czasopismach, książkach, pielgrzymkach i o życiu założonego przez niego Zgromadzenia¹².

Korespondencja to zbiór listów, które charakteryzują się tymi samymi właściwościami co *Dziennik*, czyli spontanicznością, szczerością i bezpośredniością. Dlatego przyznaje się jej tę samą wartość poznawczą co *Dziennik*, ale jednocześnie ma podobne walory co *Wspomnienia*, gdyż w listach o. Dehona możemy znaleźć potwierdzenia wydarzeń z historii jego życia, które wręcz weryfikują zawartość *Wspomnień*¹³.

Wszystkie listy o. Dehona można podzielić na korespondencję osobistą oraz listy okólne. Ta osobista obejmuje w sobie listy napisane do rodziców i krewnych oraz przyjaciół, biskupów i kapłanów, współbraci ze Zgromadzenia, innych zakonników, sióstr zakonnych i osób świeckich.

¹⁰ NHV 3, IVe Cahier, s. 183.

¹¹ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego*, Kraków 2006, s. 74-75.

¹² Por. G. MANZONI, *Leone Dehon...*, dz. cyt., s. 486.

¹³ Por. tamże, s. 492.

Zawartość tego zbioru wskazuje na dojrzałość i równowagę duchową, wielką cnotę i ogromną dobroć o. Dehona. W tej korespondencji odnajdujemy znamiona wielkiej energii i żywotności Założyciela księży sercanów. Zwykle cechuje ją bardzo oszczędny i prosty styl. W odpowiedziach o. Dehon używa krótkich i jasnych sformułowań, niemal telegraficznych. Wskazując na cel w sposób jasny i odważny, pokazuje swoją prostotę. Często wyraża prawdę, nawet w sytuacjach, w których jest ona trudna do przyjęcia dla adresata listu¹⁴.

Natomiast 38 listów okólnych o. Dehon sformułował w czasie pomiędzy 20 grudnia 1882 roku a 17 czerwca 1925 roku. Ich zawartość ujawnia troskę o. Dehona o założone przez niego Zgromadzenie. Nie ma w nich biurokracji, wszystko zostaje pokazane od strony duchowej. Na wyróżnienie zasługuje jeden z listów. List ten nosi tytuł *Souvenirs (Wspomnienia)*, a powodem jego zredagowania była rocznica urodzin o. Dehona, a także rozpoczęcie siedemdziesiątego roku życia. Został on napisany w Rzymie. Z Wiecznego Miasta o. Dehon wysłał go 14 marca 1912 roku do wszystkich domów Zgromadzenia. Przedstawił skrótkowo historię Zgromadzenia, mówił o pierwszych współbraciach, zwłaszcza tych, którzy już zmarli; wymienił liczne dzieła¹⁵.

Z punktu widzenia historii i doświadczenia duchowego o. Dehona teksty te są najważniejsze. Na ich podstawie możemy poznać bogactwo i głębię jego osobowości, a także jego doświadczenie duchowe, od dzieciństwa po ostatnie dni życia. Ich prostota i jasność pozwalają poznać etapy jego formacji intelektualnej i przede wszystkim duchowej. Dzięki nim możemy prześledzić jej najważniejsze etapy i zauważyć o. Dehona rozwój jako ucznia, studenta, seminarzysty, kapłana i w końcu zakonnika i założyciela zgromadzenia zakonnego. Dzięki nim możemy przeniknąć i lepiej zrozumieć jego zachowania oraz argumenty związane z najważniejszymi i kluczowymi wydarzeniami jego życia, a także życia jego Zgromadzenia¹⁶.

¹⁴ Por. tamże, s. 492-493.

¹⁵ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem...*, dz. cyt., s. 76-77.

¹⁶ G. PISAREK, „Ćwiczenia duchowe” a myśl..., dz. cyt., s. 18.

Działalność o. Dehona jako autora dzieł społecznych zaczyna się po założeniu Zgromadzenia (28 czerwca 1878 roku) i rozwija się po wydaniu encykliki społecznej Leona XIII – *Rerum novarum* (15 maja 1891 roku). Możemy wyliczyć trzy momenty najważniejsze dla jego działalności jako naukowca i autora dzieł społecznych: założenie już wspomnianego czasopisma „*Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés*” (1889), przewodniczenie w Commission des études sociales (1893-1895) oraz zorganizowanie pierwszego Kongresu Społecznego w Saint-Quentin w 1895 roku¹⁷.

Aby lepiej poznać nauczanie o. Dehona i jego życie duchowe, pożyteczne są inne jego prace, zgromadzone w tomach pod ogólną nazwą *Dzieła duchowe – Œuvres spirituelles*.

Nauczanie o. Dehona w *Dziełach duchowych* koncentruje się przede wszystkim na miłości. Dzieła te są przeważnie przeznaczone do medytacji. Jego pisma duchowe podkreślają niektóre główne tematy, takie jak: droga miłości, ofiara z miłości, doświadczenie krzyża, zadośćuczynienie, miłosierdzie i przebaczenie, Eucharystia, wylanie Ducha. Możemy powiedzieć, że głównym źródłem pism duchowych o. Dehona jest Pismo Święte, zwłaszcza Ewangelia św. Jana i listy św. Pawła, a także źródła francuskiej duchowości XIX-wiecznej, z uwzględnieniem pism wielkich mistyków i mistyczek przeszłości, zwłaszcza tych, którzy odegrali wielką rolę w zdefiniowaniu i rozpowszechnieniu nabożeństwa do Najświętszego Serca Jezusa: św. Małgorzaty Marii Alacoque (1647-1690), św. Klaudiusza de la Colombière’a (1641-1682), św. Jana Eudesa (1601-1680) i św. Gertrudy (1256-1302). W jego książkach duchowych zauważamy brak oryginalności i obfite czerpanie z myśli i pism innych autorów. Ojciec Dehon jako autor *Dzieł duchowych* jest oceniany jako osoba bardzo roztropna, wręcz konserwatywna; tymczasem jako autor dzieł społecznych jest uznawany za „progresistę”¹⁸.

¹⁷ Por. L. MORELLO, *Gli scritti sociali di p. Dehon*, „Dehoniana” DEH 3 (1980), Ed. ital., s. 167; G. MANZONI, *Leone Dehon...*, dz. cyt., s. 379, 459.

¹⁸ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon...*, dz. cyt., s. 459; G. PISAREK, „Ćwiczenia duchowe”, *a myśl...*, dz. cyt., s. 18-19.

Zakończenie

Wydawnictwo DEHON w ciągu 20 lat swojej działalności nie tylko rozpoczęło tłumaczenie i wydawanie dzieł o. Dehona, ale także wydało już wiele publikacji o tematyce społecznej i duchowej, wpisując się w charyzmat Założyciela. Dzięki nim możemy poznać tożsamość o. Dehona w kontekście społecznym i duchowym końca XIX wieku. W ten sposób Wydawnictwo DEHON jako dzieło Polskiej Prowincji Księży Sercanów wypełnia hasło o. Dehona wzywające do głoszenia królestwa Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwie.

Fr. Leon John Dehon and mass media

Summary

Editorial activity of the Publishing House DEHON for twenty years of its existence has been deep-rooted in charisma and mission of fr. Dehon, the founder of the Congregation of Priests of the Sacred Heart of Jesus. Father Dehon was the author of many social and spiritual books and articles. It is worth mentioning especially his social works because of their originality, inventiveness, and, at the same time, their full faithfulness to the social doctrine of the Church as taught by the pope Leo XIII. Three books by fr. Dehon are particularly notable: "Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés," *Manuel Social Chrétien*, and *Catéchisme social*.

Apart from works mentioned above we have a lot of writing by fr. Dehon that still wait for their critical analysis and publication. It is an important task, because the writings of the founder remain for the member of the Congregation an exhaustible source of knowledge about life and activity of fr. Dehon.

The Publishing House DEHON has already begun the translation and publication of some works of fr. Dehon. There have been also many social and spiritual publications that draw on the same spirit. We hope and we wish that it is also continued in future.

Ks. dr Gabriel Pisarek, sercanin, absolwent Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, ojciec duchowny w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach; teolog duchowości zajmujący się życiem wewnętrznym, kierownictwem duchowym i komunikacją interpersonalną, autor artykułów naukowych i popularnonaukowych.

e-mail: gabrielpisarek@gmail.com